

C. Universitetets institutter, museer m.v.

Kampen i undervisning og forskning ved Det teologiske Fakultet og Det gamle Testaments og Det nye Testaments tekstsamlinger, hvis oprindelse ligger flere århundre tilbage i tiden, og som er skrevet på menneskeligt håndskrift og gæsk i en udg af fremmed kulturverden. Dette forhold rejser de spørgsmål, som de teologiske bog beskæftiger sig med. Hverledes skal de to tekstsamlinger ad få deres egne forudsætninger formler og oversættelse? Hvad har deres virkningshistorie været i den tid, der er gået siden skrifternes afleverelse? Og hvordan er skandinavisk mellem vor tid kultur og disse tekster? Disse spørgsmål afspindes i nogen grad også af oplysningen af fakultetets nye institutter.

Ved Institut for bibelsk Eksegese står oversættelsesproblematikken i centrum, idet en stor del af læsningen er engageret i den nye udgave af Det gamle Testaments og Det nye Testaments. I denne forbindelse arbejdes der også med ældre bibeloversættelser.

Ved Institut for Kirkehistorie arbejdes med vort eget og kirkehistorie fra oldtid til nutid. Som særlige områder kan nævnes middelalderens kalkmalerier og sølvskrinene.

Ved Institut for systematisk Teologi, der er delt op i flere afdelinger, skal fremhæves Søren Kirkegaard biblioteket, hvor forskningen foregår i samarbejde med talrige udenlandske forskere. Andre emner af re-

ligionvidenskabelig art behandles dog særligt fremtræk som skulptel synsvinkel.

Endelig skal det nævnes, at fakultetets nye og gamle grad deltager i samarbejde på tværs af sproggrænser, både inden for og uden for landet.

Fakultetet har et stadig stigende antal ansatte og derfor også en stigende undervisningsstyrke. Det er derfor tilfredsstillende, at fakultetet har fået bevilliget en lektorsstilling under forskningsrettsforholdene, og at det er lykkedes at opnå et eksternt forskerlektorat i midtjyske kirke- og teologihistorie. I forbindelse med fakultetets langtidspåbegyndte fornyelse ikke større ændringer inden for de nævnte områder.

At hensyn til de vanskeligheder, som den økonomiske situation medfører for de studerende, som skal påbegynde teologiestudiet, har fakultetet påbegyndt en kursusundervisning i bibelkundskab for fremtidige studerende, hvor der undervises i Bibelen på dansk.

Fakultetets arrangementer i 1986

Erkebiskop Johannes Cardinal Wilhelmssons, Vort Land og arkdiakon Pihlström. Sæjet har efter indbydelse holdt forelesninger ved fakultetet.

Kontakten med fakultetet i Lund er i 1986 blevet opretholdt og befæret. Der blev afholdt en frikørsdage i Lund.

Per Skovgaard

I. Det teologiske Fakultet

Kernen i undervisning og forskning ved Det teologiske Fakultet er Det gamle Testamente og Det ny Testamente, tekstsamlinger, hvis oprindelse ligger flere tusinde år tilbage i tiden, og som er skrevet på henholdsvis hebraisk og græsk i en idag fremmed kulturverden. Dette forhold rejser de spørgsmål, som de teologiske fag beskæftiger sig med. Hvorledes skal de to tekstsamlinger ud fra deres egne forudsætninger fortolkes og oversættes? Hvad har deres virkningshistorie været i den tid, der er gået siden skrifternes affattelse? Og hvorledes er samspillet mellem vor tids kultur og disse tekster? Disse spørgsmål afspejles i nogen grad også af opdelingen af fakultetet i tre institutter.

Ved Institut for bibelsk Eksegese står oversættelsesproblematikken i centrum, idet en stor del af lærerne er engageret i en nyoversættelse af Det gamle Testamente og Det ny Testamente. I denne forbindelse arbejdes der også med ældre bibeloversættelser.

Ved Institut for Kirkehistorie arbejdes med teologi- og kirkehistorie fra oldtid til nutid. Som særlige områder kan nævnes middelalderens kalkmalerier og salmehistorien.

Ved Institut for systematisk Teologi, der er delt op i flere afdelinger, skal fremhæves Søren Kierkegaard biblioteket, hvor forskningen foregår i samarbejde med talrige udenlandske forskere. Andre emner af re-

ligionsvidenskabelig art behandles såvel under historisk som aktuel synsvinkel.

Endelig skal det nævnes, at fakultetets lærere i stigende grad deltager i samarbejde på tværs af institutgrænser, både inden for og uden for fakultetet.

Fakultetet har et stadig stigende antal studerende og derfor også en stigende undervisningsbyrde. Det er derfor tilfredsstillende, at fakultetet har kunnet besætte en lektorstilling under forskningsrekrutteringsplanen, og at det er lykkedes at oprette et ekstraordinært lektorat i middelalderens kirke- og teologihistorie. I forbindelse med fakultetets langtidspanlægning forventes ikke større ændringer inden for de nærmeste år.

Af hensyn til de vanskeligheder, som det moderne traditionstab medfører for de studerende, som skal påbegynde teologistudiet, har fakultetet påbegyndt en kursusundervisning i bibelkundskab for førsteårsstuderende, hvor der undervises i Bibelen på dansk.

Fakultetets arrangementer i 1986:

Ærkebiskop Johannes Cardinal Willebrands, Vatikanet, og ærkebiskop Pitirim, Sovjet, har efter indbydelse holdt forelæsninger ved fakultetet.

Kontakten med fakultetet i Lund er i 1986 blevet opretholdt og befæstet. Der blev afholdt en fælles studiedag i Lund.

John Strange

1. Institut for systematisk Teologi

Historie:

Institut for systematisk Teologi (IST) blev oprettet i juni 1970, men det fik først rådighed over lokaler, da Det teologiske Fakultet som helhed i oktober 1971 flyttede ind i ejendommen Købmagergade 44-46. Institutet dækkede fra begyndelsen fagene dogmatik, etik og religionsfilosofi, der er sammensluttet i den egentlige hovedafdeling. 1. april 1972 blev Økumenisk Institut, der siden sin grundlæggelse i 1956 og indtil 1971 havde haft til huse på Vodroffsvej 8, integreret i IST som Afdeling for økumenisk Teologi. 1974 blev Søren Kierkegaard Institutet (før 1969 det såkaldte Søren Kierkegaard Bibliotek), der fra 1964 til 1971 havde lokaler i Skt. Pedersstræde 5, indlemmet i IST og blev til Afdeling for Søren Kierkegaard Forskning. 1975 integreres endelig Institutet for Religionsvidenskab og praktisk Teologi, der oprindeligt og indtil 1974 havde været Afdeling for Religionssociologi under Institut for dansk Kirkehistorie, i IST som Afdeling for praktisk Teologi og Religionsvidenskab. IST består i dag således af i alt 4 afdelinger.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 13.

Professorer: U. Forell, J. Glebe-Møller, Th. Jørgensen.

Lektorer: S Bjerg, J. Blum, B. Hahn, E. Harbsmeier, H. Raun Iversen, M. Lindhardt (orlov), P. Müller, P. Nørgaard-Højen.

Kandidatstipendiater: N. H. Gregersen, J. Fløe Nielsen, P. Grove, M. Schelde.

Forskningsstipendiat: L. Rasmussen.

Ekstern lektor: E. Due.

Undervisningsassistenter: N. Gier, N. H. Gregersen, H. J. Lassen, L. Rasmussen, L. Sjørup.

TAP: Antal årsværk: 1,5.

M. Faldborg (orlov), I. Grastrup-Hansen, K. Hansen, R. Smith (vikar).

Forskningsvirksomhed:

Institutets forskning omfatter følgende teologiske fag: Dogmatik med konfessionskundskab og økumenisk teologi, religionsfilosofi, etik, praktisk teologi og religionsvidenskab (religions- og kirkesociologi). Alle disse discipliner kan behandles under en historisk og en aktuel synsvinkel. Men det primære sigte er at yde bidrag til en samlet aktuel redegørelse for kristendommens teori og praksis, herunder også kristendommens forhold til andre religioner. I metodisk henseende må systematisk teologi opfattes som en tolkningsvidenskab og må ud fra sit sigte arbejde interdisciplinært i samspil med især humaniora og samfundsvidenskaber. Det fremgår af forskningsområder som forholdet mellem teologi og kunst, teologi og kultur, kulturelle

dissonanser, ekklesiologi og kirkeret, kirkelig voksenundervisning og erfaringsvidenskabernes betydning for den praktiske teologi.

1. Dogmatik med konfessionskundskab og økumenisk teologi

1.1 Inden for denne disciplin har man fortsat beskæftigelsen med forholdet mellem ekklesiologi og kirkeret, endvidere arbejdet med Karl Barths kristologi og problemer vedrørende en religionernes teologi (Th. Jørgensen).

1.2 Fortsat undersøgelsen af forholdet mellem oplevelse og lære i Grundtvigs teologi (J. Fløe Nielsen) og forberedelsen af en tysk udgave af Grundtvigs værker i udvalg (Th. Jørgensen).

1.3 Undersøgt traditionens, herunder specielt den teologiske traditions, status og betydning i det moderne samfund (J. Glebe-Møller).

1.4 Fortsat undersøgelsen af forholdet mellem teologi og kultur som fundamentalteologisk problem (N. H. Gregersen).

1.5 Fortsat undersøgelsen af temaer inden for økumenisk grundforskning, især vedrørende dialogen kirkerne imellem, dens væsen, funktion og metoder samt videreført udarbejdelsen af lærebog i symbolik (P. Nørgaard-Højen).

2. Religionsfilosofi

2.1 Inden for denne disciplin er forholdet mellem teologi og litteratur med særligt henblik på Graham Greenes forfatterskab genstand for en undersøgelse (S. Bjerg).

2.2 Studier over teologiske og filosofiske forståelsesformers betydning for kristologien, arbejdet med problemer om forholdet mellem kunst og teologi samt arbejdet med henblik på en lærebog om religionsfilosofiske problemstillinger er blevet videreført (B. Hahn).

2.3 Studier i Søren Kierkegaards taler vedrørende dennes teori om kommunikation fortsat (P. Müller).

3. Etik

Studier i motivers logiske og intentionale opbygning og i det dertil nødvendige begrebsapparat (U. Forell).

4. Praktisk teologi og religionsvidenskab

4.1 Grundproblemet om teologiens virkelighedsrelevans undersøges inden for den praktiske teologis klassiske felter: Homiletik, sjælesorg, kateketik. I historisk perspektiv undersøges endvidere konkretion og livsnærhed hos Søren Kierkegaard og hans danske filosofiske lærere (E. Harbsmeier).

4.2 Et kirkesociologisk projekt om kirke og folk i Danmark videreføres med kirkesociologiske lokalundersøgelser. En 2. fase hovedsagelig bestående af etnologiske lokalundersøgelser af kirkens plads i folks hverdagsliv, er under planlægning. Et projekt om livsformer i grundtvigsk belysning er afsluttet (H. Raun Iversen).

4.3 Arbejdet med en sociologisk og missionsvidenskabelig undersøgelse af kristne menigheders missionerende funktion i Tanzania videreføres (H. Raun Iversen).

4.4 Projekt om den kirkelige voksenundervisning i nyeste tid videreføres (M. Schelde).

4.5 Undersøgelse af forholdet mellem den socio-økonomiske udvikling og indflydelsen fra islam og kristendom i Nordnigeria samt et komparativt studie af kristen-muslim relationer og sociale profiler i Nordnigeria og Tanzania (L. Rasmussen).

4.6 Projekt vedrørende kulturelle dissonanser er afsluttet. Projekter vedrørende tidlig psykiatrisk indsats, tidligere KZ-fanger, børn og unge i Hundested, Roskildefestival 1987 er igang eller under planlægning (J. Blum).

Anden virksomhed:

E. Harbsmeier er medlem af religionspædagogisk arbejdsgruppe ved Præstehøjskolen og af Evangelisk pædagogisk samvirke. P. Müller er medlem af bestyrelsen for Søren Kierkegaard-selskabet. P. Nørgaard-Højen er medlem af Kirkernes Verdensråds Commission on Faith and Order.

Udgivervirksomhed m.v.:

B. Hahn er medudgiver af det teologiske tidsskrift Fønix. H. Raun Iversen er medlem af redaktionen for Kritisk Forum for praktisk Teologi. Th. Jørgensen er medlem af redaktionen for det tyske teologiske tidsskrift Kerygma und Dogma, Göttingen, samt redaktør for Mosaik-serien, Gads Forlag, København. P. Nørgaard-Højen er medredaktør af Lutherische Monatshefte, Hannover. M. Schelde er medredaktør af Nyt Synspunkt.

Gæster og rejser:

Søren Kierkegaard Biblioteket har været besøgt af: T. Casey (Irland), P. Crooks (USA), S. Emmanuel (USA), M. Engelke (Vesttyskland), A. Harpaz (Israel), N. King (USA), A. M. L'Huillier (Frankrig), W. McDonald (USA), A. McKinnon (Canada), G. Marino (USA), J. Meyers (USA), K. Murakami (Japan), S. Nakazato (Japan), J. Rumble (USA), V. Rumble (USA), H. Schmidt (Vesttyskland), S. Scopetea (Grækenland).

J. Blum gæsteforelæste i Oslo og Stockholm. Th. Jørgensen gæsteforelæste i Oslo og på Baltisk teologikonference, Greifswald, DDR. P. Müller gæsteforelæste på konference om Søren Kierkegaard, Sunderland, England. P. Nørgaard-Højen holdt foredrag på Faith and Order-konference i Finland og i USA.

Publikationer:

- Bjerg, S.: Sløksme. Præsteforeningens Blad 23, s. 3, København 1986.
- : Teologisk Socialetik i dag. Kritisk Forum for Praktisk Teologi 24, s. 12, Århus 1986.
- , Jørgensen, K., Lillelund, B.B., Lindhardt, J., Steffensen, P.H., Sørensen, F.: Pædagogisk manifest 86 Lærer i en ny virkelighed. Viby J. 1986, 32 s.
- , Andersen, I.D., Andersen, K., Fuchs, G., Bjerre, I., Larsen, I., Melhoff, E., Monsen, I.M., Pedersen, B., Rye, S.: Homoseksualitet – moralsk og teologisk. Århus 1986, 78 s.
- : Fortælling og Etik. København 1986, 208 s.
- Forell, O.U.: Etiske synpunkter på genetisk manipulering med menneskelige arvsunanlag. Genteknologi og usikkerhed. Rapport fra symposiet Etik, videnskab og samfund, Otto Hansen, Børge Frøkjær-Jensen, s. 8, København 1986.
- Glebe-Møller, J.: Wittenberger-Katekismen i Danmark og Norge. Kirkehistoriske Samlinger 1985 s. 101-09, København 1986.
- : Tradition og konservatisme. Fønix 3, s. 13, København 1986.
- : Kristologi fra neden. Præsteforeningens blad 50, s. 8, Skjern 1986.
- : Hvor blev traditionen af?: Essays om teologi og modernitet. Århus 1986, 133 s.
- Gregersen, N.H.: Religionens mangfoldiggørelse i den moderne livsverden. Arken 1, s. S.13-26, København 1986.
- Harbsmeier, E.: Kerygma og fortælling. Anmeldelse af A. F. Nørgaard Pedersen: Den kunst at prædike. Fønix 3, s. 193-96, København 1986.
- : Hvor praktisk er teologien? Erfaringsvidenskabernes betydning for det teologiske arbejde. Kritisk Forum for Praktisk Teologi 25, s. 5-20, Århus 1986.
- : Retfærdiggørelse og accept. Sjælesorg mellem teologi og psykologi. Kritisk Forum for Praktisk Teologi 25, s. 21-30, Århus 1986.
- : Præsten mellem teologi og virkelighed. Ribe Stiftsborg 1986, Frede Bøss, Helge Skov, Povl Kiilerich, Vagn Kvist, Bent Noack, s. 29-36, Esbjerg 1986.
- : Danske kirkedage – en kilde til kirkelig fornyelse. Præsteforeningens Blad 32, s. 533-37, København 1986.
- : Danske kirkedage – en gang til. Præsteforeningens Blad 41, s. 726-28, København 1986.
- : 1. søndag i advent – Hellig tre kongers dag (prædikenvejledninger). Fra tekst til prædiken. Prædiken-

vejledning til 1. tekstrække, Nies Jørgen Cappelørn (red), s. 22-53, København 1986.

–: Anmeldelse af Kjeld Holm: Sorgens sprog-træk af den principielle sjælesorg. Kritisk forum for praktisk teologi 26, s. 82-84, Århus 1986.

Iversen, H.R., et al.: Studier i forholdet mellem folk og kirke på sogneplan, Hæfte I og II. København 1986, 18 + 19 s.

–: Mødet mellem folk og kirke i Danmark. Kirke og folk i Danmark. Kirkesociologisk dokumentation, Hans Raun Iversen, A. Pontoppidan Thyssen (red.), s. 318-47, Århus 1986.

–: Overvejelser omkring diakoni. Kritisk Forum for praktisk Teologi 25, s. 45-56, Århus 1986.

Jørgensen, T.: Evangelisk-luthersk folkekirke anno 1986. Teologisk Forum. Tillæg til Kristeligt Dagblad 12, s. 6-8, København 1986.

–: Drittlezter Sonntag des Kirchenjahres. Römer 14, 7-9. Evangelische Predigtmeditationen. 198 5/86. Bd II, Heinz Blauert, Karl-Heinz Bernhardt, Johannes Hempel (eds), s. 299-302, Østberlin 1986.

–: Nadver og diakoni. Den Danske Diakonissestiftelses årbog 1985/86, Den danske Diakonissestiftelse, s. 5-14, Frederiksberg 1986.

–: Folkekirkens ledelsesstrukturer – teologisk belyst. Fønix 3, s. 152-61, København 1986.

–: Teologi mellem forkyndelse og videnskabelighed. Overvejelser omkring Svein Aage Christoffersen: Identifikasjon og verifikasjon. En studie i Gerhard Ebelings fundamentalteologi. Norsk teologisk Tidsskrift 2, s. 65-80, Oslo 1986.

–: Schleiermachers und Grundtvigs Verstandnis vom Heil in Bezug auf die Versöhnungslehre unter besonderer Berücksichtigung ihrer Bestimmung des Bösen. Schleiermacher – im besonderen Hinblick auf seine Wirkungsgeschichte in Dänemark. Text & Kontext, Sonderreihe, Band 22, Helge Hultberg, Karsten Friis Johansen, Theodor Jørgensen, Friedrich Schmöe, s. 82-101, München/København 1986.

Nørgaard-Højen, P.: Folkekirkerne idag – Danmark. Folkekirkerne i Norden, Kjell Ove Nilsson, Hjalti Hugason, s. 234, Uppsala 1986.

–, et al: Døds kvalitet. Tværfaglige overvejelser om døden. Århus 1986, 157 s.

Theodor Jørgensen

2. Institut for Kirkehistorie

Historie:

Institut for Kirkehistorie er opstået ved sammenlægning af Institut for dansk Kirkehistorie, indrettet 1956 i villaen Vodroffsvej 8, og Institut for Kirke- og Missionshistorie, oprettet 1967.

Ved Det teologiske Fakultets indflytning i Købmagergade 44-46 i 1971 samledes de to institutter.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 10.

Professorer: Niels Knud Andersen, Leif Grane, Steffen Kjeldgaard-Pedersen.

Lektorer: Knud Banning, Jørgen I. Jensen, Martin Schwarz Lausten, Jørgen Pedersen.

Adjunkt: Niels Kastfelt.

Seniorstipendiat: Helga Koch.

Kandidatstipendiat: Jesper Yde.

TAP: Antal årsværk: 1,5.

M. Havlykke, L. Olesen, M. C. Rasmussen (pr. 1.12.86: A. L. Willerup).

Forskningsvirksomhed:

Forskningen ved instituttet omfatter oldtidens og høj- og senmiddelalderens kirke- og teologihistorie, den middelalderlige tænkningens forlængelse i den nyere tids tradition, forholdet mellem gudsopfattelse og naturfilosofi fra senmiddelalderens teologiske systemer til den moderne naturvidenskabs grundlæggelse, forholdet mellem humanisme og reformation, Luthers teologi, reformationen i Danmark og dens hovedskikkelser, det 17. og 18. århundredes teologi- og filosohistorie, kirkemusikken i det 18. århundrede, Danmarks kirkehistorie i det 19. århundrede samt teologiske og kulturelle hovedstrømninger ved begyndelsen af det 20. århundrede. Særlige forskningsområder er fortsat middelalderens kalkmalerier, dansk salmehistorie og Tredje Verdens kirkehistorie.

1. Oldkirken

Der forskes i forholdet mellem kætteri og rettroenhet i oldkirken med henblik på den nyreligiøse diskussion (Jørgen I. Jensen).

2. Høj- og senmiddelalderens teologi og filosofi

2.1 Et teologisk-filosofisk og litterært projekt om menneskebillede og tilværelsesforståelse i den hellige Birgittas åbenbarelsesbøger. Birgittas Revelaciones celestes, Himmelska uppenbarelser, sættes i relation til den spirituelle tradition i europæisk kristen religiøs litteratur, hvori de indskrives sig, og Birgittas tænkning ses i sammenhæng med samtidens filosofisk-teologiske strømningers antropologi og psykologi (Helga Koch).

2.2 Der arbejdes med artikler og foredrag om Anders Sunesen og hans Hexaëmeron samt

2.3 med oversættelse med indledning og kommentar af skrifter af Bonaventura og

2.4 studier i senmiddelalder og renaissance med henblik på Nicolaus af Cusa (Jørgen Pedersen).

3. Reformationen

3.1 Fortsatte studier i reformatorkirkeordninger og salmer (Niels Knud Andersen).

3.2 Studier over humanisme og teologi og over præstuddannelse og kristendomsundervisning i det 16. århundrede (Leif Grane).

3.3 Undersøgelser af kirkepolitikken, kirkestyret og den kirkelige disciplin i den danske reformatorkirke. Undersøgelsens resultater samles i to bind, som beskæftiger sig med Chr. IIIs kirkestyre og biskop Peder Palladius' virke i Sjællands stift i samme periode (1537-1560) (Martin Schwarz Lausten).

4. 17. og 18. århundredes teologi- og filosofihistorie

Leibniz' metafysiske lære om den præetablerede harmoni. En undersøgelse af harmonibegrebet hos Leibniz set i lyset af det 17. århundredes brydning mellem teologisk tradition og rationalistisk videnskabelighed. Emnet er særligt den rationalisme, der viser sig i systemet om den præetablerede harmoni, og som i samtiden indbragte Leibniz en anklage for spinozisme (Jesper Yde).

5. 19. århundrede

5.1 Der forskes i forholdet mellem gudelig vækkelse og landbopolitik i 1840'erne med det formål at redegøre for sammenhængen mellem det kirkelige og det politiske røre i brydningstiden før den første grundlov (Knud Banning).

5.2 Der arbejdes på en afhandling om frihedsbegrebet hos Søren Kierkegaard som bidrag til det engelsksprogede Bibliotheca Kierkegaardiana (Jørgen Pedersen).

5.3 Der forskes i romantik og kristendom (Jørgen I. Jensen).

6. 20. århundrede

Studier i den unge Karl Barths teologi (Steffen Kjeldgaard-Pedersen).

7. Kalkmaleriregistrering

Dommedagsbilledet i dansk, middelalderligt kalkmaleri, dets udvikling og forhold til andre billedkredse, især skabelsesmotiverne. Hensigten er at redegøre for de tanker, der ligger bag valg og placering af nogle af de væsentligste motiver i kalkmalerikunsten, som den udfoldedes her i landet (Knud Banning).

8. Tredje Verden

Projektet »Kristen mission og politisk forandring i Nigeria« rummer en undersøgelse af Dansk Forenet Sudan Missions og nigerianske kirkers rolle i den politiske udvikling i Adamawa Provinsen i Nordnigeria

mellem 1940 og 1960. Undersøgelsen afsluttes i 1987 og vil resultere i en monografi (Niels Kastfelt).

Udgivervirksomhed m.v.:

Acta Theologica Danica (Leif Grane), Archiv für Reformationsgeschichte (Leif Grane), Dansk Teologisk Tidsskrift (Martin Schwarz Lausten), Fønix (Leif Grane, Jørgen I. Jensen, Steffen Kjeldgaard-Pedersen), ICO-ikonografisk Post (Knud Banning), Kirkehistoriske Samlinger (Knud Banning), Studia Theologica (Leif Grane).

Knud Banning er formand for Selskabet for Danmarks Kirkehistorie. Leif Grane er medlem af »Die Kommission zur Herausgabe der Werke Martin Luthers« – og regensprovst. Jørgen I. Jensen har forestået tilrettelæggelse af møde om Religionen og sanserne, redigeret artikelsamling om sport og religion i samarbejde med Idrætsforskningshøjskolen i Gørlev og har endvidere holdt forelæsninger på Göteborgs Universitet. Steffen Kjeldgaard-Pedersen er medarbejder ved Luther Jahrbuch og medarbejder ved Evangelisches Kirchenlexikon samt medlem af Continuation Committee for The International Luther Research Congress. Martin Schwarz Lausten er medredaktør af Archiv für Reformationsgeschichte: Literaturbericht.

Leif Grane har sammen med lektor, dr.phil. Kai Hørby, Historisk Institut, forestået tilrettelæggelse og gennemførelse af Danish Reformation Symposium 6.-10. oktober 1986.

Rejser:

Knud Banning har foretaget flere studierejser til bl.a. kirker og museer i Norditalien. Leif Grane har efter indbydelse haft studieophold ved Herzog-August Bibliothek, Wolfenbüttel, og har desuden forelæst ved universitetet i Oslo i forbindelse med promovering til æresdoktor i teologi. Niels Kastfelt har foretaget studierejse til Rhodes House Library, Oxford, og til Public Record Office, London. Steffen Kjeldgaard-Pedersen har deltaget i Tagung des Theologischen Arbeitskreises für Reformationsgeschichtliche Forschung, Wittenberg, DDR. Helga Koch har deltaget i Wissenschaftliche Studententagung, Weingarten.

Gæsteforelæsninger:

Leif Grane har forelæst ved universitetet i Oslo og ved Danish Reformation Symposium. Niels Kastfelt har forelæst i Religionshistorisk Forening og Institut for Religionshistorie. Helga Koch har forelæst i Center for europæiske Middelalderstudier. Martin Schwarz Lausten har holdt foredrag ved Roskilde-Rügen Symposium, ved Danish Reformation Symposium samt ved fakulteternes lærersymposium på Lunds Universitet.

Publikationer:

Grane, L.: Metahistorie og lutherstudium. Svar til In-

- gela Kyrre og Alex Wittendorff. Historisk Tidsskrift Bd. 86, hæfte 1, s. 130-40, København 1986.
- Om at læse Irenæus. Et lærestykke om forholdet mellem genstand og metode i teologien. Fønix 2, s. 86-95, København 1986.
  - Die confessio Augustana. 3. durchgesehene auflage. Göttingen 1986, 195 s.
- Jensen, J.I.: Romantisme et christianisme au Danemark. Romantisme, Revue du dix-neuvieme siecle 50, s. 111-24, Paris 1986.
- Præludium og fuga. Musikæstetik, Arno V. Nielsen, Kristian Berg Nielsen, s. 26-43, Aalborg 1986.
  - Kristendommens Kropsfrigørelse. Centring 1, s. 4-17, Gerlev 1986.
  - Kirkesangsproblemer. Fønix 3, s. 184-88, København 1986.
- Kjeldgaard-Pedersen, S.: Karl Barth og august 1914-moralprædiken og eller evangelieforkyndelse. Fønix 4, s. 218-33, København 1986.
- Antinomistischer Streit. Evangelisches Kirchenlexikon Internationale theologische Enzyklopädie Band 1, Erwin Fahlbusch m.fl, sp.182-84, Göttingen 1986.
- Pedersen, J.E.: Ny tilgang til middelalderens kristne tænkning og dens spekulative Kristologi (Opposition ved disputats). Dansk teologisk Tidsskrift Årg. 49, s. 20, København 1986.
- Anders Sunesen og hans epos Hexaëmeron. Teologisk Forum 5, s. 5, København 1986.

Steffen Kjeldgaard-Pedersen

3. Institut for bibelsk Eksegese

Historie:

Instituttet blev oprettet i efteråret 1968 og havde det første år til huse Linnésgade 22.

Fra oktober 1969 til oktober 1971: Lille Kirkestræde 1. Fra oktober 1971: Købmagergade 44-46, 2. sal.

Der har ikke været tale om deling eller sammenlægning.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 12.

Professorer: S. Holm-Nielsen, N. Hyldahl, M. Müller, E. Nielsen.

Forskningsprofessor: T. Engberg-Pedersen.

Lektorer: M. Byskov, L. Fatum, G. Hallbäck, A. Munk, J. Strange.

Adjunkt: K. Friis Plum.

Seniorstipendiat: J. Høgenhaven.

Ekstern lektor: K. Nielsen.

Undervisningsassistenter: J. Steen Andersen, B. Ejrnæs, B. Engers, H. Theill Jensen, A. Laage Jørgensen, M. Bjørn Pedersen.

TAP: Antal årsværk: 1.

L. Lock, C. Olsen.

Forskningsvirksomhed:

Instituttets forskning omfatter generelt fortolkningen af Det gamle og Det nye Testamente (eksegese), hvortil kommer en række bidiscipliner af historisk og fortolkningsteoretisk (hermeneutisk) karakter til belysning af de bibelske teksters baggrund og af fortolkningens vilkår. Specielt skal fremhæves udforskningen af Mellemøstens historie gennem arkæologiske arbejder, samt en række bibelsk-teologiske studier over fortolkningshistorie og den bibelske forestillings- og tankeverden, herunder ikke mindst kvindeteologiske studier.

Desuden deltager en række af instituttets medarbejdere i det af Bibelselskabet igangsatte oversættelsesarbejde med henblik på en ny autoriseret bibeloversættelse.

1. Gammel Testamente

1.1 Nyoversættelse af Det gamle Testamente

Alle lærere i faget deltager i oversættelsesarbejdet, der allerede har strakt sig over flere år. Arbejdet er iværksat af Det danske Bibelselskab og sigter mod en ny autoriseret bibeloversættelse til udgivelse i 1990. Arbejdet ledes af Svend Holm-Nielsen og Bodil Ejrnæs i samarbejde med lektor Knud Jeppesen fra Århus Universitet.

1.2 Tekstnoter og parallelhenvisninger i danske Bibeloversættelser

Undersøgelsen omfatter de vigtigste danske bibeloversættelser fra Chr. III's Bibel til i dag med henblik på at bestemme, dels hvilket skriftsyn, dels hvilken tolkning af enkelttekster, noter og parallelhenvisninger afspejler (Bodil Ejrnæs).

1.3 Jobs Bog

Til Bibelselskabets nye serie af fortolkninger til de bibelske skrifter bidrager en række af instituttets medarbejdere. Således er en fortolkning til Jobs Bog under udarbejdelse (Arne Munk).

1.4 Umm Qeis

Resultaterne fra udgravningerne i Umm Qeis i Jordan i årene 1977, 78, 81 og 83 er under udarbejdelse med henblik på udgivelse af den endelige rapport. Arbejdet foregår i samarbejde med mag.art. Inge Nielsen og mag.art. Flemming Gorm Andersen (Svend Holm-Nielsen).

1.5 *Alashia*

Identifikation af oldtidens Alashia på grundlag af skriftlige og materielle levn fra II årtusind f.Kr. (John Strange i samarbejde med Robert S. Merrilees, Tel Aviv, og Allan S. Gilbert, New York).

1.6 *Jerusalems Tempel*

En undersøgelse af Salomos tempel og dets betydning på grundlag af skriftlige og materielle levn (John Strange).

1.7 »Kan man prædike over tekster fra Gammel Testamente«

En undersøgelse af problemet, om man ved kirkens normale søndagsgudstjeneste i dag teologisk legitimt kan prædike over en gammeltestamentlig tekst (Eduard Nielsen).

1.8 *Gud og folk hos Jesaiaa*

Bibelsk-teologisk undersøgelse af synet på forholdet mellem Jahve og Juda/Israel i proto-jesaiaanske tekster. Undersøgelsen skal dels belyse Jesaias forkyndelse, dels bidrage til en mere omfattende diskussion af israelitisk religionshistorie (Jesper Høgenhaven).

1.9 *Kvindelighed i bibelsk-teologisk belysning*

En afhandling om dette emne er under udarbejdelse. Som en udløber af arbejdet med afhandlingen forventes en bog om »Dæmonen Lilit i 4000 års kulturhistorie«, samt artikler om Lilit, om Jona-bogens fortolkningshistorie og om genealogi som teologi udgivet i 1987 (Karin Friis Plum).

2. *Ny Testamente*

2.1 *Nyoversættelse af Det nye Testamente*

I 1986 satte Det danske Bibelselskab arbejdet med en nyoversættelse af Det nye Testamente i gang med henblik på en samlet ny autoriseret bibeloversættelse til udgivelse i 1990. Flere af instituttets medarbejdere deltager i dette oversættelsesarbejde, ligesom Niels Hyldahl er medlem af redaktionskomitéen (Troels Engberg-Pedersen, Geert Hallbäck, Niels Hyldahl, Mogens Müller).

2.2 *Markusevangeliet*

En semiotisk analyse af Markusevangeliet som helhed med særligt henblik på forholdet mellem lokaliteter og personer (Geert Hallbäck).

2.3 *Tro, håb og køn*

Kvindeteologiske studier i kønsbegreb og kristen identitet med udgangspunkt især i synoptiske og paulinske tekster (Lone Fatum).

2.4 *Evangelium og kanon*

En undersøgelse af Paulus' opfattelse af evangeliet

som indiskutabel målestok for forkyndelse og belæring (Martha Byskov).

2.5 *Paulinsk teologi og etik*

En undersøgelse af paulinsk teologi og etik i sociologisk og begrebshistorisk lys centreret om fænomenet hellenisering (Troels Engberg-Pedersen).

2.6 *Stoisk moralfilosofi*

En bog om stoisk moralfilosofi (An Outline of Stoic Ethics) ventes færdiggjort i 1987 (Troels Engberg-Pedersen).

Andet:

Deltagelse i arbejdsudvalget for Nordisk Patristikerprojekt om jødedom og kristenhed i de første århundreder (Mogens Müller).

I 1986 er dr.phil. Troels Engberg-Pedersen, som fra 1.2.1984 har været tilknyttet instituttet som forskningsstipendiat i forbindelse med studier over stoisk moralfilosofi og paulinsk teologi og etik, blevet udnævnt til forskningsprofessor.

Lone Fatum er medstifter af og fra 1986 sekretær for The European Society of Women for Theological Research. Selskabet planlægger et internationalt tidsskrift.

Udgivervirksomhed:

Instituttet udgiver serien »Tekst & Tolkning«. Redaktører er Niels Hyldahl og Eduard Nielsen. Mogens Müller er medlem af redaktionen for Dansk teologisk Tidsskrift og medudgiver af værket »Judentom och kristendom under de första århundradena«. Eduard Nielsen er medlem af »The Editorial Board of Vetus Testamentum« samt redaktør af serien »Supplements to Vetus Testamentum«. Eduard Nielsen er desuden hovedredaktør af serien »Acta Theologica Danica«.

John Strange er medlem af »The Editorial Board for Scandinavian Journal of the Old Testament«.

Gæster og rejser:

Troels Engberg-Pedersen gæsteforelæste ved international konference om personbegrebet i Wales juli 1986.

Lone Fatum gæsteforelæste ved Det teologiske Fakultet i Greifswald oktober 86 i forbindelse med Theologische Arbeitstage.

Geert Hallbäck forelagde en abstract ved Colloque Internationale sur Parole, Figure et Parole i Arbresle juni 86.

Mogens Müller forelagde en abstract på Nordisk Nytestamentlig Konference i Uppsala, juni 86.

Publikationer:

Bülöw-Jacobsen, A., Strange, J.: P. Carlsberg 49. Fragment of an unknown translation of the Old Te-

- stament. Archiv für Papyrusforschung und verwandte Gebiete 32, s. 15-21, Leipzig 1986.
- Engberg-Pedersen, T.: Etikdens evige grundproblem – moralen (anm. af Andreas Simonsen, Eptiktets livsvisdom, København 1984). Museum Tusulanum Årg. 1983 (52-55), s. 177-83, København 1986.
- : Paulus og græsk moralfilosofi. Fønix 10,1, s. 13-32, København 1986.
- : Discovering the Good: Oikeiosis and kathekonta in Stoic Ethics. The Norms of Nature: Studies in Hellenistic Ethics, M. Schofield, G. Striker (eds), s. 145-83, Cambridge 1986.
- Fatum, L.: Kønssprog, kvindelighed og præstesnak. Forum for Kvindeforskning 2, s. 4-9, København 1986.
- : Jesus som socialetikdens gummistempel? Om det vanskelige forhold mellem tekst og konsekvens. Kritisk Forum for praktisk Teologi 24, s. 76-80, Århus 1986.
- : Forsvarlighed, ansvarlighed og menneskelighed. Grænser?, Landbrugets Oplysnings- og Konferencevirksomhed, s. 41-65, København 1986.
- Hallbäck, G.: Paulus og metoderne. Om to nye Paulus-bøger. Dansk teologisk Tidsskrift 2, s. 110-16, København 1986.
- : Lignelse-Myte-Dekonstruktion. Om John Dominic Crossans lignelsesteorier. Dansk teologisk Tidsskrift 1, s. 32-50, København 1986.
- Hyldahl, N.: Efter aftensmåltidet, 1 Kor 11,25 (og Luk 22,20). Svensk Exegetisk Årsbok 51-52 (1986-87), s. 100-07, Uppsala 1986.
- : Die paulinische Chronologie. Leiden 1986, VII-I+136 s.
- : Mogens Müllers disputats om ”menneskesønnen”. Fønix 10, s. 175-183, København 1986.
- Müller, M.: Messias og ”menneskesønnen” i den intertestamentale periode. Judendom och kristendom under de första århundradena, Sten Hidal, Karl-Johan Illman, Tryggve Kronholm, Mogens Müller, Oskar Skarsaune, s. 98-111, Stavanger 1986.
- : Evangeliefortolkningsens forudsætninger og sigte. Præsteforeningens Blad nr. 41, s. 721-25, København 1986.
- : Mattæusevangeliets messiasbillede. Svensk exegetisk Årsbok Årg. 51-52, s. 168-79, Uppsala 1986.
- Nielsen, E.: Udvælgelse og universalisme i Det gamle Testamente. Judendom och Kristendom under de första århundradena, Nordisk patristikerprojekt 1982-85, s. 52-67, Oslo, Tromsø 1986.
- Pedersen, M.B.: Det eskatologiske imperativ i lignelseskompositionen Mt. 13,44-52. Præsteforeningens Blad 25, s. 445-54, København 1986.
- Strange, J.: The Transition from the Bronze Age to the Iron Age in the Eastern Mediterranean and the Emergence of the Israelite State. Scandinavian Journal of the Old Testament 1.1987 (sic), s. 1-19, Århus 1986.

Geert Hallbäck